

εἰς μικρὰ σχετικῶς βάθη ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐνεργοῦντας ἐπὶ διαφόρων στοιχείων.

Ἡ θεωρία αὕτη ἔχει ὑπὲρ αὐτῆς πολλά. Εἰς πολλὰ μέρη πραγματικῶς ἡ θάλασσα, ποταμοὶ καὶ λίμναι χύνονται εἰς καταβόθρας ἀδιεξόδους. Ὅτι δὲ ἡ θάλασσα ἔχει σπουδαίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἡφαιστειακῶν φαινομένων, δεικνύει καὶ ἡ θέσις τῶν ἡφαιστείων, εὐρισκομένων σχεδὸν πάντοτε ἐπὶ νήσων καὶ ἀκτῶν, καὶ οἱ σεισμοὶ, οἵτινες συνειθέστερον προβάλλουσι χώρας παραλίους καὶ παραποταμίους, χώρας μάλιστα, ὧν τὸ ὑπὸ τὰ ὕδατα ἔδαφος εἶναι ἀμμώδες ἢ χαλικιώδες, ταυτέστιν ἔδαφος, δι' οὗ εὐκόλως δύναται νὰ διεισδύσῃ τὸ ὕδωρ.

Τὸ τέλος τῶν πλανητῶν ὑποφαίνεται ἐκ τῶν ἑνωτέρω. Συγκρίνατε τὴν σημερινὴν κατάστασιν τοῦ κόσμου πρὸς τὴν ἀρχικὴν μάζαν. Ἐκέρδησεν εἰς κόσμον, ἀλλ' ἔχασεν εἰς θερμότητα.

Τί δὲ θὰ συμβῇ μετὰ πολλὰ ἑκατομμύρια ἐτῶν, ἐξακολουθούσης τῆς γῆς καὶ τῶν πλανητῶν νὰ ψύχωνται; — Δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον ἔργειος θερμότης, οὐδὲ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς, ἀλλὰ συνάμα θὰ παύσῃ πλέον πᾶσα ζωὴ καὶ ἡ γῆ θὰ μεταβληθῇ εἰς σῶμα νεκρὸν, εἰς σελήνην.

ΠΑΙΑΣ Γ. ΒΑΣΣΑΜΑΚΗΣ,

τετάρτοσθης τῶν Φυσικομαθηματικῶν.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΕΥΣΕΩΣ ΗΙΤΕ ΕΚΛΑΙΚΕΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙΣ.

(Συνεχεια· ἴδε ἀριθμ. 36).

Πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχεν, ἂν μὴ τέλειον ἐκλείψει, σπουδαίως ὅμως ἐλαττωθῇ τὸ μεγαλουργὸν ἐκεῖνο στρατιωτικὸν πνεῦμα ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ ὁ ἀξιόθαύμαστος ἐκεῖνος εὐαγγελικὸς χαρακτήρ ἐν τῇ θρησκείᾳ· ὅθεν πρὸ πολλοῦ ἤδη ἐπεκράτει καὶ διεδίδετο παρὰ τῷ στρατῷ καὶ ἰδίᾳ τῇ ἀνωτέρᾳ καὶ μᾶλλον ἀνεπτυγμένῃ τάξει τῆς τότε κοινωνίας ἡ ἀνάγκη γενικῆς τινος μεταρρύθμισεως τοῦ κράτους, ὅπως αὐτῷ καὶ αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ ἄξιον τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ ἀναδειχθῇ, εἰς κράτος ἐν ᾧ πρὸς τῇ ὕλικῇ εὐημερίᾳ καὶ εὐεξίᾳ τῶν πολιτῶν ἰδίᾳ θεόντως καὶ καρποφόρως καλλιεργῶνται τὰ γράμματα καὶ αἱ ἐπιστῆμαι, ἐξ ἁλλου δὲ δύνηται νὰ ἀντεπεξέρχεται θαρρύντως καὶ τελεσφόρως κατὰ τῶν ἔξωθεν ἀδιαλείπτως καὶ πάντοτε ἐπιρροῶν ἐπερχομένων ἐχθρῶν. Οἱ εἰκονομάχοι βασιλεῖς ἔτεινον προσεκτικὸν τὸ οὖς εἰς ταῦτα

καὶ εὗρον ὅτι καλαὶ λίαν αἱ ἰδέαι αὗται· τοῦτο τὸ μέγα σφάλμα, ὅπερ διέπραξαν! Ἐρωτᾶτε βεβαίως διατί ἀπέτυχον, καὶ ἀφοῦ εἶχον τὰς πλήρεις ζωῆς καὶ φωτὸς ταύτας ἰδέας, τὴν ἀκλόνητον ἐκείνην καὶ ἀσάλευτον θέλησιν καὶ ἀπόφασιν πρὸς τὸ ἐκτελέσαι καὶ πραγματῶσαι αὐτάς; Ἰδοὺ διατί· πρῶτον μὲν οἱ βασιλεῖς οὗτοι, ὡς εἶπομεν καὶ ἀνωτέρω, δὲν ἦσαν μεγάλα πνεύματα, ἐπομένως καλλίστην καὶ ἀγαστὴν ἔλαβον ἀπόφασιν, ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ φυσικῶς τῷ λόγῳ ἀπέτυχον περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν καταλλήλων καὶ προσφόρων μέσων· δεύτερον πᾶσα μεταρρύθμισις καὶ ἐπὶ τὰ πρόσω ὁρμὴ ὅπως ἐκτελεσθῇ καὶ καρποφορήσῃ παρὰ τινι λαῷ δέον νὰ ἐπέλθῃ κάτωθεν, ἐξ αὐτῶν τῶν σπλάγγνων αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ ἀνωθεν· ποῖοι οἱ ἀναγνώριζοντες τὴν ἀνάγκην τῶν μεταρρυθμίσεων; οἱ στρατιῶται μόνοι, οἱ ἐκ πείρας βλέποντες ἐλαττούμενον ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ, ὡς ἐκ τῆς ἐπελθούσης ἐξαχρειώσεως, τὸ φόβητρον ἐκεῖνο τὸ παλαιὸν τῶν ῥωμαϊκῶν λεγεώνων, ἔπειτα οἱ ὀλίγοι πεπαιδευμένοι, οἱ μελετῶντες τὸ παρελθὸν καὶ εὐρίσκοντες τὴν πρὸς τὸ παρὸν ἀνομοιότητα, προβλέποντες δὲ συνεπῶς τὸ ἐπικίνδυνον τῆς ἐξακολουθήσεως τοιαύτης καταστάσεως ὥστε τρίτον, ὅπως καρποφορήσωσι τοιαῦται ἰδέαι, ἔπρεπε πολλῶν χειμῶνων· ἐτι βροχαὶ νὰ ποτίσωσιν αὐτάς, ἔπρεπεν ἂν οὐχὶ καθολικόν, γενικὸν ὅπωςδὴποτε παρὰ τῇ κοινωνίᾳ ν' ἀποκτίσῃσι χαρακτῆρα· τέταρτον ἡ ἐπελθοῦσα σύγχυσις εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο τῶν μεταρρυθμίσεων ἐξημίωσεν αὐτὸ, διότι ἕνεκα τοῦ ἐπικρατοῦντος καὶ τὰ πάντα πληροῦντος τότε θρησκευτικοῦ αἰσθήματος πᾶσα κοινωνικὴ, οἰκονομικὴ, στρατιωτικὴ, εκπαιδευτικὴ καὶ ἄλλη μεταρρύθμισις ἐθεωρεῖτο ὡς μεταρρύθμισις τοῦ ἀναλλοιώτου τοῦ θρησκευτικοῦ δόγματος, τὰ πάντα ἐν τῇ θρησκείᾳ ἐμπεριλαμβανόντο, καὶ οἱ ζητοῦντες καὶ οἱ ἀρνούμενοι τὰς μεταρρυθμίσεις ἀπὸ τοῦ πεδίου τοῦ θρησκευτικοῦ ἤρχοντο τῆς διαμάχης· δὲν ἦτο λοιπὸν δυνατόν νὰ μὴ νικήσωσιν οἱ ἐπιμένοντες εἰς τὸ, τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα κρατεῖτω πέμπτον, ὅπως ἐν πάσῃ συζητήτῃ καὶ διαμάχῃ, παρκατενομένη καὶ μετὰ πείσματος διεξαγομένη, οὕτω καὶ ἐν τῇ παρούσῃ εἶναι ἀδύνατον τὰ ἐκατέρωθεν μέρη νὰ διαφυλάξωσι τὰς ἀπ' ἀρχῆς θέσεις αὐτῶν· βαθμηδὸν καὶ κατὰ μικρὸν θέλουσιν ὑπερπηδῆσαι τὰ ἐσκαμμένα, ὥστε οὕτως οἱ ἐναντίοι, ἀποκρύπτοντες τὰς καλὰς τῶν πολεμούντων αὐτοὺς προθέσεις, θέλουσι παρουσιάξῃ μόνον τὰς ὡς ἐκ τῆς συζητήσεως καὶ διαμάχης ὑπερβάσεις καὶ παρατυπίας αὐτῶν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θέλουσι νικήσαι· ἕκτον, οὐδέποτε οἱ εἰκονομάχοι ἠδύναντο νὰ κερδήσωσιν, ἐνόησι οἱ ἐν-

αντίοι εἶχον ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸν λαὸν ἐν πρώτοις, περὶ οὗ προσφυστάτα ἐλέγχθη τὰ φωνή λαοῦ, φωνή Κυρίου, καὶ εἶτα τὰς γυναῖκας, τὸ παντοδύναμον τοῦτο στοιχεῖον ἐν τῇ κοινωνίᾳ.

Συνεπῶς πρὸς τὰς προθέσεις αὐτῶν αἱ δύο πρῶτοι εἰκονομάχοι βασιλεῖς Λέων καὶ Κωνσταντῖνος ἐρρίψαν τὸ βλέμμα ἀμέσως κατὰ τῶν ἀνθισταμένων αὐτοῖς μοναχῶν, κατὰ τῶν μοναστηρίων, ἀποβαλόντων τὸν ἀρχικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα καὶ πᾶν ἄλλο ἀποδάντων, καὶ ἐν τέλει κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, κατασπυτευμένης ἀσκόπως καὶ ἀνοφελῶς. Οὕτω λοιπὸν διέλυσαν πολλὰ μοναστήρια, καὶ δὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει, μεταξύ ἄλλων, τὰ περιβόητα ἐκεῖνα τοῦ Δαλματου, τοῦ Καλλιστράτου, τοῦ Μαξίμου καὶ τοῦ Στουδίου, τὰ μὲν καταστήματα μεταποιήσαντες εἰς στρατῶνας, τὰ δὲ κτήματα καὶ τὴν περιουσίαν δημεύσαντες ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ταμείου. Ἰδοὺ τὸ λάθος ὑπὲρ διέπραξαν τὴν περιουσίαν ταύτην δημεύσαντες ἔπρεπε συμφώνως πρὸς τὸν προορισμὸν αὐτῆς νὰ καταθέσῃ πρὸς συντήρησιν σχολείων, βιβλιοθηκῶν, νοσοκομείων καὶ ὁμοίων κοινωνικῶν καταστημάτων· παρὰ τοῖς βασιλεῦσιν ὁμῶς τούτοις ἐπεκράτει μᾶλλον τὸ στρατιωτικὸν πνεῦμα.

Μετὰ τούτους βασιλεύσας Λέων ὁ Δ', ὁ ἐκ τῆς Χαζάρας κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς (775—780), ἀνέτρεψε πάντα τὰ ὑπ' αὐτῶν διαταχθέντα, ἐπιτρέψας τοῖς μοναχοῖς νὰ ἐπανέλθουσιν εἰς τὰς μονὰς αὐτῶν καὶ ἐκεῖ νὰ ἐρησυχάσῃ μὴ διακυβέττοντες τὴν πολιτείαν. Ὁ Λέων ὥρισε ταῦτα, τὸ μὲν, ὡς μὴ ὦν χαρακτῆρος αὐστηροῦ καὶ ἱκανοῦ ν' ἀντιπολεμήσῃ τὰ κατακραυγάζοντα πλῆθη τῶν μοναχῶν καὶ τῶν μετ' αὐτῶν, τὸ δὲ, καὶ ὑπαίκων εἰς τὰς διαθέσεις τῆς συζύγου αὐτοῦ Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας. Ὅπως ἐννοήσῃ τις τὴν δύναμιν τοῦ μοναχικοῦ συστήματος τότε, ἀρκεῖ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐντὸς ὀλίγου, ἐνῶ εἰς δωδεκαμόνον εἶχεν ὀρισθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Στουδίου ἐνασκουμένων, ὑπερέβη τοὺς χιλίους. Ὁ Λέων ἐν τούτοις δὲν εἶχεν ἐγκαταλείψει τὰς τῶν εἰκονομάχων δοξασίας· ἐξηκολούθει ἀπαιτῶν παρ' ἐκαστοῦ εἰσαγομένου εἰς τὸ τοῦ κλήρου τάγμα τὸν ὄρκον ὅτι θ' ἀντιστῇ κατὰ τῆς τῶν εἰκόνων λατρείας. Μίαν τῶν ἡμερῶν συνέλαβε τὴν αὐτοκράτειραν ἐν τοῖς ἰδιαιτέροις αὐτῆς δωματίοις διαφυλάττουσαν καὶ λατρεύουσαν δύο εἰκόνας· καὶ αὕτη μὲν πικρῶς ἠλέγχθη, οἱ δὲ περὶ αὐτὴν ὑπηρεταὶ τοῦ παλατίου αὐστηρῶς ἐτιμωρήθησαν. Ἡ ἀρρομὴ ἐμελλε νὰ δοθῇ ἐντεῦθεν κατὰ τῆς καταδιώξεως τῶν εἰκονολατρῶν, ὅτε ὁ ἐπελθὼν θάνατος τοῦ αὐτοκράτορος ἐματάίωσε πᾶσαν ἐπὶ

τούτῳ πρόθεσιν αὐτοῦ. Ὁ θάνατος τοῦ αὐτοκράτορος τούτου ἰδίᾳ ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἐκ θείας δίκης προσελθὼν καὶ σχετίζεται πρὸς τὸ ἐπασχολοῦν ἡμᾶς ζήτημα· ἀπέθανε τυναπεῖς ἄνθρωπος, ἀναφανέντος ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, πρὶν ἢ παρελθῇ πολὺς χρόνος, ἀπ' οὗτοῦ ἀφαιρέσας τὸ ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ ἀφιερωμένον ὑπὸ τοῦ Μαυρικίου πλούσιον διάδημα ἐπέθηκεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· ἡ χήρα αὐτοῦ ἀμέσως, θανόντος, ἀποκατέστησε τὸ ἀφιέρωμα εἰς τὴν προτέραν θέσιν, δωσωπούμενη τὴν ὁργὴν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῇ ἀπεθείᾳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. Ἰδίᾳ μάλιστα ἡ πεποιθήσις καὶ ἡ τόλμη τῶν μοναχῶν ηὔξησεν ἐπὶ τῆς Εἰρήνης, βασιλευσάσης μόνης μετὰ τὸν Λέοντα (780—802).

Ἡ γυνὴ αὕτη ὅσῃν περίνοιαν καὶ ἐνεργητικότητα ἀνέπτυξεν ἀναδειχθεῖσα αὐτοκράτειρα, τοσαύτην ἔδειξεν ἐπίσης φιλοδοξίαν, ἐξ ἧς καὶ αὐτὸ, τὸ καθαγιαζόν καὶ ἀνυφοῦν τὴν γυναικεῖαν καρδίαν μητρικὸν αἰσθημα ἀπεπνίγη ἐντελῶς, καθότι διαταγῇ αὐτῆς ἐτυφλώθη ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων ὁ ἀτυχὴς αὐτῆς υἱός. Ἡ Εἰρήνη συνεκάλεσεν ἐν Νικαίᾳ κατὰ Σεπτέμβριον τῷ 787 τὴν Ζ' οἰκουμένην σύνοδον, μακρὰν τῆς βασιλευσούσης καὶ ἐπομένως μακρὰν πάσης ἐπιβρότης τοῦ κόμματος τῶν εἰκονομάχων. Εἶχε μάλιστα ἀποπειραθῇ, ἀλλὰ μάτην, τὴν συγκάλεσιν αὐτῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων· ἐν δὲ τῇ περιστάσει ταύτῃ ἡ αὐτοκράτειρα διέλυσε πρὸς μεῖζονα αὐτῆς ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνυπολόγιστον ζημίαν τοῦ κράτους, καὶ τὰ κάλλιστα ἐξησκημένα τάγματα τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων, τὰ διακριθέντα ἐπὶ τῶν εἰκονομάχων βασιλέων. Τῆς συνόδου ταύτης ἔργον ὑπῆρξεν ἡ ἀποκατάστασις τῆς τῶν εἰκόνων λατρείας. Διέταξεν ὁμῶς καὶ ἄλλα τινὰ, ἀφορῶντα τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ μοναστηριακὴν περιουσίαν. Ἐν τῷ πνεύματι τῶν ἐπὶ τούτῳ κανόνων ἐμβλέπει τις τὴν νίκην τοῦ μοναχικοῦ κόμματος ἐξωγραφημένην ἐξαίρετα. Οὕτω διὰ τοῦ ιγ' κανόνος κατηργήθησαν ἀπολύτως πᾶσαι αἱ διατάξεις τῶν εἰκονομάχων βασιλέων καὶ διετράχθη ἡ ἀποκατάστασις τῶν δημευθέντων· διὰ τοῦ ιε', αὐστηρῶς ἀπηγορεύθη ἡ ἐκποίησης οἰουδήτινος ἐκκλησιαστικοῦ ἢ μοναστηριακοῦ πράγματος· διὰ τοῦ ιζ' ἐπετράπη κατὰ βούλησιν νὰ κτίζῃ τις μοναστήριον.

(Ἔπεται συνέχεια).